

Asia: VN/3799/2024

Luonnos hallituksen esitykseksi laiksi kolmansien maiden kansalaisten maahantulon ja oleskelun edellytyksistä tutkimuksen, opiskelun, työharjoittelun ja vapaaehtoistoiminnan perusteella annetun lain muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Suomen ylioppilaskuntien liitto SYL kiittää mahdollisuudesta lausua hallituksen esitysluonnoksesta laiksi kolmansien maiden kansalaisten maahantulon ja oleskelun edellytyksistä tutkimuksen, opiskelun, työharjoittelun ja vapaaehtoistoiminnan perusteella annetun lain muuttamisesta (VN/3799/2024) ja kunnioittaen lausuu seuraavaa:

SYL suhtautuu hallituksen esitykseen erittäin kriittisesti. Vaikka tavoite varmistaa opiskelijoiden riittävä toimeentulo on sinällään perusteltu, ehdotetut toimenpiteet ovat ylimitoitettuja ja inhimillisesti kohtuuttomia. Esitys sitoisi opiskelijan oleskeluluvan perumisen viimesijaisen toimeentulotuen käyttöön, mikä on kansainvälisen opiskelijan näkökulmasta kohtuuton rangaistus ennakoimattomista elämäntilanteista.

Esityksen suhteettomuus ja kustannukset

Toimeentulotukeen turvautuminen on kansainvälisten opiskelijoiden keskuudessa marginaalinen ilmiö, joka koski vuonna 2025 vain noin 333 henkilöä eli alle 0,9 % oleskeluluvan haltijoista. Kuten tilastot sen osoittavat, kyse ei ole järjestelmän laajamittaisesta väärinkäytöstä, vaan yksittäisistä inhimillisistä hätätilanteista. Mikäli päädyttäisiin luomaan uusi automaattinen valvontajärjestelmä, sen rakentamis- ja hallinnointikustannukset yrittäisivät hyvin todennäköisesti niillä tavoitellut säästöt. Migrikin on tuonut tätä lakiesitystä koskevassa lausunnossaan esiin kuinka nykyistä tiheämmät jälkivalvonnan rekisteritarkitusajot ja säännönmukaiset manuaaliset selvityspyynnot voivat aiheuttaa lisäkustannuksia virastolle.

Vaikutukset opiskelijoiden hyvinvointiin ja turvallisuuteen

SYL huomauttaa, että Suomeen opiskelemaan saapuminen on vaatinut monen opiskelijan kohdalla heille ja heidän perheilleen sekä suvulleen valtavat taloudelliset ponnistelut. Monet ovat myyneet omaisuuttaan tai ottaneet huomattavia lainoja mahdollistaakseen kouluttautumisen. Ja velkaantuminen vain jatkuu Suomeen saapuessa, sillä lukukausimaksut ovat nousseet korkealle tasolle ja tulevat vain nousemaan niiden täyskatteellistamisen myötä, mikä on seurausta hallituksen päätöksistä. Esityksessä ajettava pelotevaikutukseen perustuva ohjaus on eettisesti kestäväntöntä. Karkotuksen pelko nostaa kynnystä hakea apua kriisitilanteissa, mikä heikentää opiskelijoiden hyvinvointia ja altistaa heidät hyväksikäytölle. SYL myös katsoo, että esitys on voimakkaasti ristiriidassa perustuslain 19 §:n kanssa, joka takaa oikeuden välttämättömään toimeentuloon. Erityisen ankarasti muutos iskee perheellisiin opiskelijoihin, vaarantaen lasten oikeuden turvalliseen kasvuun ja jatkuvuuteen. Se, että tilapäinen ja itsestä riippumaton vastoinikäminen voisi romuttaa koko tulevaisuuden ja johtaa maasta karkottamiseen, on kohtuutonta ja täysin tarpeetonta.

Strateginen ristiriita ja resurssien haaskaaminen

SYL huomauttaa, että esitys sotii hallituksen omia koulutus- ja työperusteisen maahanmuuton tiekartassa määriteltyjä tavoitteita vastaan houkutellessa lisää kansainvälisiä opiskelijoita Suomeen ja saada heidät myös jäämään ja työllistymään Suomeen valmistumisen jälkeen. Mikäli opiskelija karkotetaan opintojen loppuvaiheessa tilapäisen tuen tarpeen vuoksi, valtio menettää sekä koulutusinvestoinnit että osaaajan panoksen työmarkkinoilla. SYL arvioi, että jatkuvat maahanmuuttopolitiikan kiristykset vahingoittavat Suomen maakuvaa ja heikentävät Suomen houkuttelevuutta kansainvälisten hakijoiden silmissä.

Oikeudelliset puutteet ja viranomaisten harkintavalta

SYL katsoo, että lain ehdoton sanamuoto on kirjoitettu siten, että se poistaisi viranomaiselta harkintavallan, vaikka säännöskohtaiset perustelut viittaavat mahdollisuuteen joustaa inhimillisistä syistä. On kestäväntöntä, että laki ja sen esityöt ovat keskenään ristiriidassa. Vaadimme, että lakiin sisällytetään selkeä kohtuuttomuuslauseke ja tapauskohtainen harkinta tilapäisen ja perustellun tuen tarpeen osalta.

Vaihtoehtoja kansainvälisten opiskelijoiden taloudellisen tilanteen parantamiseksi

Kuten SYL toi esiin, on hallitus omilla päätöksillään jo lisännyt kansainvälisten opiskelijoiden velkataakkaa ja tilanne tulee pahenemaan täyskatteellisten lukukausimaksujen myötä. Tämän lisäksi

myös hakemusmaksut palautettiin, mikä on ollut osaltaan lisäämässä kansainvälisten opiskelijoiden maksutaakkaa. Kansainvälisten opiskelijoiden toimeentulon varmistamisen eteen on olemassa muita keinoja, joita hallitus voisi edistää. Lukukausimaksuja ja niiden täyskatteellistamista tulisi arvioida kriittisesti kansainvälisten opiskelijoiden toimeentulon näkökulmasta ja tarve korkeakoulujen autonomiaa kunnioittavalle kansalliselle apurahajärjestelmälle on edelleen suuri. Hallitus voisi myös laatia selvityksen siitä, miten kansainväliset opiskelijat saataisiin toimeentuloa turvaavan sekä tutkinnon suorittamista ja Suomeen jäämistä taloudellisesti tukevan kannustimen piiriin. Näillä toimilla voitaisiin osaltaan ennaltaehkäistä tarvetta turvautua viimesijaisen tuen hakemiseen.

Pesonen Saku
Suomen ylioppilaskuntien liitto SYL ry